

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Кот Д.
Магістр

ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Ю.Бугая»

Нехай В.А.

к.е.н., доцент

Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права МНТУ ім. академіка Ю.Бугая

Протягом останніх років в Україні спостерігається негативна тенденція до зменшення частки власних доходів у структурі доходів місцевих бюджетів і збільшення кількості дотаційних бюджетів. Недостатність власних стабільних джерел доходів значно обмежує вплив місцевих органів влади на соціально-економічний розвиток регіонів. Тому розширення та оптимізація джерел наповнення місцевих бюджетів є надзвичайно важливим завданням, вирішення якого сприятиме підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування і якісному виконанню покладених на них завдань і функцій. Питання удосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів та пошук резервів їх збільшення є надзвичайно актуальним в умовах розширення повноважень, якими наділяються органи місцевого самоврядування.

Питання місцевих бюджетів, зокрема формування їх дохідної частини, висвітлювалися у працях науковців: О.П. Кириленка, С.А. Буковинського, В.І. Кравченка, В.М. Опаріна, І.Я. Чугунова. Однак сучасні реалії вимагають пошуку нових підходів до визначення місця і ролі місцевих бюджетів, формування їх дохідної бази.

Відповідно до ст. 5 Бюджетного Кодексу України структура бюджетної системи України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів. Місцевими бюджетами є бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Бюджетами місцевого самоврядування є бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних громад [1].

Місцеві бюджети – це сукупність фінансових ресурсів, якими розпоряджаються органи місцевої влади для виконання покладених на них завдань і функцій. Обсяги місцевого бюджету, величина податкового навантаження і структура бюджетних витрат певним чином впливають на динаміку виробництва, рівень зайнятості населення і загалом соціально-економічний стан відповідної території.

Статтею 64 БКУ визначається склад доходів загального фонду бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, міст Києва та Севастополя, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад.

До доходів загального фонду бюджетів міст належать:

- 60 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного пунктом 1-1 частини другої статті 29 Кодексу);
- 40 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного пунктом 1-1 частини другої статті 29 Кодексу);
- 37 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;
- 45 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення
- 25 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу, газового конденсату та бурштину);
- інше [1].

Роль і значення місцевих бюджетів в економічній системі держави безпосередньо зумовлені типом економічної системи, обраними цілями та пріоритетами суспільного розвитку [2, с. 218].

Роль місцевих бюджетів є багатогранною, адже саме вони виступають:

- важливим чинником економічного розвитку і фінансової стабільності;
- важелем здійснення перерозподільних процесів;
- фінансовою базою місцевого самоврядування;
- інструментом реалізації державної регіональної політики;
- планами формування і використання фінансових ресурсів територіальних утворень;
- головним джерелом фінансових ресурсів для утримання і розвитку місцевого господарства, вирішення місцевих проблем;
- основою забезпечення конституційних гарантій, вирішення соціальних проблем, піднесення рівня добробуту населення

Особливістю місцевих бюджетів є те, що:

- вони відображають певну, чітко обмежену, частину грошових відносин, які функціонують на окремій території;
- забезпечують матеріальну незалежність органів місцевого самоврядування і безпосередньо їм підпорядковані;
- усі їхні ланки органічно пов'язані не тільки між собою, а й з установами та підприємствами всіх форм власності, які функціонують на території регіону [3].

Місцеві бюджети в розвинених країнах поповнюються переважно за рахунок податкових надходжень. Зокрема, у країнах-членах ЄС податкові надходження становлять близько 70%, у Швеції та Данії – понад 80%. Місцеві податки утворюють близько 60% прибуткової бази місцевих органів влади в Німеччині, 48% – у Швейцарії, 38% – в Італії, 45% – в Австралії, 44% – в Норвегії. В Україні частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів значно менша і становить 5-7%. Саме тому існує нагальна потреба реформування системи місцевих податків, щоб вони стали найвагомим джерелом доходів у місцевих бюджетах, яким вони є у розвинених демократичних країнах [4].

З метою зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів доцільно вжити такі заходи [5, с. 129]:

- перерозподілити частину надходжень з державного до місцевих бюджетів, зокрема, частину податку на прибуток підприємств, частину ресурсних платежів, збір за забруднення навколишнього природного середовища;
- запровадити автоматичну систему індексації розміру податків з жорсткими ставками (передусім, стосовно єдиного податку);
- прорахувати можливості зменшення частки трансфертів і збільшення частки цільових суб-венцій у трансфертах з Державного бюджету України;

- дотримуватися цільового та ефективного витрачання коштів місцевих бюджетів, особливо із бюджету розвитку;

- необхідно активно залучати інвестиції в інтелектуальний розвиток, тобто підвищувати кваліфікацію діючих кадрів.

Таким чином, зміцнення фінансової основи органів місцевого самоврядування ґрунтується на наданні їм широких повноважень для досягнення реальної бюджетної самостійності і фінансової децентралізації через удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин, посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів, підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотриманням бюджетного законодавства; відстеженню невідповідності між зобов'язаннями за видатками та джерелами фінансування, а також підвищенню стимулів у місцевих органах влади для гарантування надходжень до бюджету.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI.
2. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України: навч. посібн. [Текст] / В.І. Кравченко. - К.: Київ, 2010. - 487 с.
3. Підхомний О.М., Журба О.Ю. проблеми забезпечення та шляхи збільшення доходів місцевих бюджетів / О.М. Підхомний, О.Ю. Журба // Молодий вчений» • № 10 (50) • жовтень, 2017 р. с. 996-1000.
4. Хорст Риссе. Політика у сфері оподаткування і регулювання доходів: зрівнювання федеральних та регіональних інтересів. Система і досвід Німеччини / Хорст Риссе // Фонд «Україна - США». Програма сприяння парламентам України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://pdp.org.ua>.
5. Науменко А.М. Напрями підвищення дохідності місцевих бюджетів [Текст] / А.М. Науменко // Фінанси України. - 2009. - № 5. - С. 127-131.